

Steen på Søllerød kirkegård

Af Steen Jensen,

Stenhuggermester

Det har været min vinkel at skrive om Søllerød kirkegård med en stenhuggers øjne. Jeg har den opfattelse, at den hårde sten og den bløde beplantning komplementerer hinanden på en måde, der gør, at danske kirkegårde er meget harmoniske og fredfyldte steder at færdes. Også set i forhold til vore parker som ikke i samme omfang har elementet af sten som modvægt til planterne.

Kirkegårdene er også et meditativt sted, hvor man får sat tanker i gang ved synet af en tekst eller et billede, denne tænkning og harmoni bliver dog ofte ødelagt af overdrevet brug af grus. Jeg har efterhånden accepteret, at den fremherskende holdning blandt kirkegårdsfolket er, at de fleste er godt tilfredse med, at kirkegårdene i dag mere ligner grusgrave end grønne oaser. Jeg kan heller ikke vurdere det praktiske forhold, der er mellem grøn bunddække og grus, men jeg kan se forskellen.

En anden af mine tanker er, at gravsten med tiden er blevet mere anonyme og kønsløse, dette skyldes sandsynligvis, at stenhuggeren fra at være bygningshåndværker er blevet kirkegårdshåndværker, så man forbinder alt forarbejdet sten med gravsten. Det er i hvert fald noget, vi som stenhuggere ofte hører, hvis vi skal hugge et husnummer eller andet til haven, at "nu må den heller ikke ligne en gravsten". Problemet er hvis selv gravsten heller ikke længere må ligne gravsten. Det er netop det, man ser, når man går på en kirkegård. Mange vælger i dag en granitplade eller en rå kampesten for at undgå gravstens looket, og derved får man så blot en anden type sten i stedet, men en stentype uden personlighed, en stentype der ikke får os til at standse op og undres. Tendensen, i den del af landet hvor jeg kommer fra, er dog, at

sten igen bliver personlige med symbolik og tekst, der viser lidt om, at der under denne sten ligger et menneske, der har levet.

Det ovenstående var lidt generelle betragtninger, som ikke er specielt møntet på Søllerød kirkegård, som jeg besøgte en sommerdag først i juni, hvor alt var grønt og blomstrende, og kirkegården modtog mig fra sin bedste side. Det generelle billede jeg fik af kirkegården var, at det var et velhavende samfund, hvor der var store gravminder over rige mennesker, og nyere sten som var umådelig ligegyldige og kedsommelige. Jeg startede min vandring på den gamle kirkegård, og gik der efter mod vest og drejede ned mod søen og kom så tilbage til startstedet. Den gamle kirkegård adskiller sig ikke meget fra andre tilsvarende kirkegårde. Her er en blanding af gamle og nye gravstene. De nye sten er overvejende rå natursten, som åbenbart er det store hit på kirkegården. Det er svært at sige noget som helst fornuftig om dem. De er forsynet med navn og dato og sjældent mere. Jeg stod og tænkte på, hvorfor der er så mange kampesten på Søllerød kirkegård. Måske fordi man mener, at på en kirkegård med så meget natur skal man have en natursten? Måske fordi man vælger det samme som de andre? Eller måske er det fordi man ikke ønsker at blotte sig ved at sætte et personlig mindet? På vej mod vest mødte jeg nogle granitlamper hugget af bornholmsk granit, de faldt godt ind i den gamle kirkegård i modsætning til de galvaniserede rædsler som er blevet så moderne.

Granitlampe.
Foto: Forfatteren.

Lidt længere fremme, under nogle træer så jeg, at der var stillet nogle gamle gravsten op. Jeg forestiller mig, at det er sløjfede sten fra den gamle afdeling. Der var en lidt eventyragtig stemning, stenene var stillet i en rundkreds. Her kan man gøre et lille studie i fortidens gravstenssymbolik. Der var et par træer i granit, som symboliserer livet og tiden. Oprindeligt var disse træer kløftede i toppen hvis de var beregnede til et ægtepar og uden kløft til enlige, derud over var der en knast for hver af de levende børn og blinde knaster for de døde. Endelig afspejlede de også livs længden med høje træer til gamle mennesker og lave til børn. Jeg kunne dog se at disse træer ikke helt holdt sig til symbolikken.

Der var også en sort obelisk, som har lidt af samme betydning. Obelisker er en gammel ægyptisk tidsmåler og måler levetiden. Disse sten var relativt dyre, dengang de blev hugget, måske svarede prisen til et $1/2$ års løn for et almindeligt

Træstamme i granit.
Foto: Forfatteren.

menneske. Det sætter også tingene i relief, når man ser de mega store gravsteder og gravkamre, der er så mange af på kirkegården. Alt vidner om, at det er en begravelsesplads i et rigt samfund. I samlingen er der også små sten hugget til middelklassens borgere i Søllerød, f. eks. er der eksempler på den lille sorte sten med den buede top, der skal lede tankerne hen på himmelbuen. Efter en kort stund gik jeg videre. De næste afdelinger var præget af hække, grus og kampesten. Som nævnt finder jeg dem upersonlige, og det er tankevækkende, at man mange steder har forsøgt at personliggøre gravstedet med mosbamser, lys og lignende. Hvorfor har man da ikke forsøgt at give stenen lidt symbolik eller tekst, der viser lidt om, hvem der ligger begravet.

Længere fremme møder jeg gravpladerne, som er nedlagt i græsset. De fleste med navn og datoer, men der er også enkelte med kun fornavn. Ideen til disse plader kommer formentlig fra Christiansfeld. Her har man plader over de afdøde brødre og søstre fra brødremenigheden. De var synlige og læselige, mens de var nye, og forsvandt, når de efterhånden blev dækket af nedfaldne blade og alger. Derved fik man et billede på forgængeligheden. På min lille rejse var jeg nu på vej mod søen. Atter var der natursten i læssevis. Jeg må dog indrømme, at de kommer mere til deres ret her, måske fordi stenene står omkranset af høje blomstrende rododendron buske. Jeg tænkte på, om der måske kunne ligge tanker fra romantikken bag, hvor man skulle begraves i naturen. At det også kunne være grunden til at vælge den uforarbejdede sten, er en mulighed. Der var dog også andre store og majestætiske gravminder samlet her. Næsten alle stilarter var repræsenterede, lige fra barok til funkis, selv en runesten så jeg. Der var meget utrolig flot håndværk i de gamle sten selv om stilen og proportionerne, efter min mening, ikke altid stod mål med anstrengelserne. Noget af det mest vellykkede set med mine øjne, er to røde obelisker i et meget smukt støbejernsgitter.

Der er flere gode ting for en stenhugger, ved at gå i denne del af kirkegården. En af dem er, at afdelingen er opbygget i terrasser. Selve denne opbygning er lavet af kampesten, der er delt, næsten som når man slår toppen af et blødkogt æg, og sammensat med den kløvede kant vendende udad, det kaldes en krydsmur. En anden detalje, der tiltalte mig, var nogle meget smukke vandbeholdere, også i granit. Atter blev det understreget, at det var en kirkegård i et rigt samfund.

Efter denne rundtur nåede jeg tilbage til udgangspunktet. Konklusionen, hvis der skal være en sådan, er at Søllerød kirkegård absolut er et besøg værd, men det er mest på grund af landskabelig skønhed og historiske gravminder. Der er ikke mange af vor tids sten der vil blive gemt og beundret om 100 år.

